

FISKALNA POLITIKA I HRVATSKI TURIZAM FISCAL POLICY AND CROATIAN TOURISM

UDK 338.2+338.48(497.5)

Pregledni članak

Review

Sažetak

Već se dosta dugo hrvatsko gospodarstvo nalazi u stagnantno depresivnom stanju. Na to upućuju skoro svi relevantni gospodarski pokazatelji. Obujam hrvatskog društvenog proizvoda već desetak godina stagnira na razini od 20 mlrd \$. Zaposlenost gotovo stalno opada s tendencijom da dostigne zabrinjavajućih 400.000 nezaposlenih. Vrtoglavo raste i hrvatski javni dug i sada iznosi gotovo 15 mlrd američkih dolara. Stagnantno depresivne tendencije se posebno negativno očituju u hrvatskom turizmu, koji je temeljna gospodarska grana južne Hrvatske. Preko 100.000 radnika je zaposleno u hrvatskom turizmu, a preko 400.000 građana živi izravno ili neizravno od njega. Zbog toga smatramo da bi hrvatska vlada pri vođenju ekonomske politike trebala turizmu posvetiti posebnu pozornost. Fiskalna politika bi pri tom mogla imati osobitu ulogu. Zato ćemo u okviru ovog rada fiskalnoj politici i njenom instrumentariju u funkciji podupiranja hrvatskog turizma namijeniti posebnu ulogu.

Ključne riječi: fiskus, zaposlenost, gospodarstvo, turizam, javni dug, porezi, trošarine.

Summary

The Croatian economy has been in a stagnant depressive state for quite a while. This has been proved by almost all relevant economic indicators.

The amount of the Croatian GDP has been stagnant for almost ten years at a level of 20 billion dollars. The employment has constantly been decreasing with a tendency of reaching a worrying 400.000 unemployed. Croatian public debt has also been increasing, and now it is almost 15 billion American dollars. Stagnant - depressive tendencies are negatively reflected on the Croatian tourism,

which is the main economic activity of the South Croatia. More than 100.000 workers are employed in tourism, and more than 400.000 citizens directly or indirectly depend on it. This is why we think that the Croatian Government should pay a special attention to tourism when leading its economic policy. Fiscal policy could have a special role in it. This paper discusses the fiscal policy activities and its instruments in the function of supporting Croatian tourism.

Key words: fiscus, employment, economy, tourism, public debt, taxes, excise

1. Fiskus i fiskalna politika Fiscus and fiscal policy

Terminološki promatrano fiskus vodi podrijetlo od latinske riječi fiscus što znači košara i označavao je u starom Rimu mjesto gdje su se prikupljala novčana sredstva za financiranje države i državnih javnopravnih kolektiviteta. Kasnije je fiscus postao sinonim za državnu blagajnu, u koju su se slijevali svi državni prihodi Rimskog Carstva temeljeni na "ius imperiumu".

Usko povezan je i termin fiskalne politike, koja kao dio opće ekonomske politike, predstavlja skup fiskalnih instrumenata, instrumenata javnih rashoda i prihoda, koji se koriste radi ostvarivanja ciljeva ekonomske politike. Inače, sam naziv "fiskalna politika" potječe od engleskog izraza "fiscal policy", što znači politika javnih prihoda, porezna politika i sl. U ekonomskoj literaturi se često umjesto fiskalna politika koristi naziv budžetska politika, fiskalni dirizizam, kompenzatorna politika, financije i dr. U zapadnoeuropskim zemljama se naziv fiskalna politika obično koristi dosta restriktivno, usko, označuje samo politiku javnih prihoda, poreznu politiku, dok se u anglosaksonskoj literaturi termin

Mr. sc. Jusuf Kumalić, Pravni fakultet, Mostar

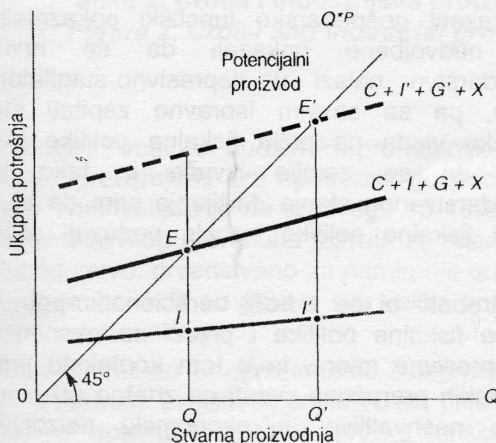
fiskalna politika koristi u znatno širem značenju, te označuje kako politiku javnih prihoda, tako i politiku javnih rashoda.

Polazeći od već iznesene konstatacije da je fiskalna politika dio opće ekonomske politike, to onda ona određuje fiskalnoj politici i njezine ciljeve. Ciljevi fiskalne politike su, u stvari identični ciljevima ekonomske politike, a njih utvrđuju najviša zastupnička tijela države. Izbor ciljeva i određivanje njihovih prioriteta zavisi o mnogim čimbenicima, kao na primjer od stupnja razvijenosti zemlje, prirodnog bogatstva, društvenog bogatstva, ekonomske i političke situacije u zemlji i u svijetu, društveno-ekonomskog sustava, političkog sustava, odnosa i položaja vodećih stranaka u zemlji i dr. U pravilu se za ciljeve opće ekonomske politike, pa i fiskalne politike, normiraju: postizanje pune zaposlenosti svih proizvodnih faktora, sredstava za proizvodnju i radne snage; postizanje opće stabilnosti cijena; osiguranje optimalnog privrednog rasta i optimalne alokacije faktora proizvodnje; poticanje izvoza, te poboljšanje platno-bilančne situacije; zadovoljavanje opće društvenih i zajedničkih potreba na optimalnoj razini; uključivanje zemlje u međunarodnu podjelu rada; poticanje bržeg razvoja privredno nedovoljno razvijenih krajeva; unapređenje raspodjele dohotka i redistribucije istog u željenom pravcu; poticanje mobilnosti radne snage i skraćivanje radnog vremena; poboljšanje osobne potrošnje, sigurnosti i uvjeta opskrbljivanja; te razni populacijsko-demografski zadaci.

Pri postizanju navedenih ciljeva mogu pomoći i instrumenti fiskalne politike. Oni mogu biti dosta brojni i svode se na:

- instrumente prikupljanja javnih prihoda, kao što su porezi, doprinosi, takse, carine i drugi javno-pravni prihodi, te

- instrumente trošenja javnih prihoda, tj. na oblike javnih rashoda, kao što su državne investicije, subvencije, regresii, transferni izdaci, materijalni i osobni državni rashodi, izdaci vezani za rat i poratna stanja i sl.

Slika 1. Poticanje investicija
Figure 1. Encouraging of Investment

Važno je napomenuti da učinci navedenih instrumenata na privredna kretanja u zemlji mogu biti dosta snažni i značajni. Raznim instrumentima, mjerama fiskalne politike se može poticati privredni rast zemlje. Tako se mogu predvidjeti porezne olakšice i oslobađanja kod izravnih poreza u cilju reinvestiranja dobiti, dohotka, poticanja ulaganja stranog kapitala i sl. Može se, u istom cilju, izdvajati više javnih prihoda u korist obrazovanja, znanosti i znanstveno-istraživačkog rada, s obzirom da se u ovim djelatnostima obrazuju kadrovi nužni za privredu, odnosno stvaraju nova znanstveno-tehnička rješenja neophodna za brži gospodarski razvitak. Posebno važni mogu biti gospodarski učinci fiskalne politike u domeni stabilizacije, tzv. "efekti potražnje". Ukoliko je ukupna potražnja iznad ukupne ponude, tj. ukoliko se privreda nalazi u fazi prosperiteta i inflacije, tada se vodi antiinflacijska fiskalna politika s ciljem da se obuzda pretjerana potražnja te uravnoteži s optimalno mogućom ponudom. Potražnja se može smanjiti pomoću više mjera fiskalne politike, sračunatih da oslabe pritisak pretjerane agregatne, ukupne potražnje. U najznačajnije antiinflacijske mjere fiskalne politike, često nazivane i restriktivske, jer se njima želi smanjiti ukupna potražnja, treba ubrojiti:

- sniženje javnih rashoda kako bi se pridonijelo smanjenju globalne potražnje dobara i usluga;

- smanjenje transfernih rashoda kako bi se reducirao dohodak privatnog sektora namijenjen potrošnji;

- povećanje poreza i drugih davanja; i

- kombinirano korištenje smanjenja javnih rashoda i povećanje poreznih i drugih davanja.

Ukoliko se privreda nalazi u fazi depresije i s njom vezane deflacije, tj. kad je platežno sposobna potražnja znatno ispod stvarne ponude, onda se poduzimaju mjere antidepresivne fiskalne politike, često nazivane i ekspanzivna fiskalna politika, jer se tako želi potaknuti, povećati potražnja. Kao najznačajnije mjere ove politike treba spomenuti:

- povećanje javnih rashoda kako bi se pridonijelo povećanju slobodne tražnje;

- povećanje transfernih javnih rashoda (pomoć nezaposlenima, razne socijalne pomoći, povećanje mirovina i invalidnina i sl.) kako bi se povećao raspoloživi dohodak u privatnom sektoru sklonom potrošnji;

- sniženje poreza i drugih davanja kako bi više ostalo poduzetnicima i fizičkim osobama;

- kombinirana primjena sniženja poreza, povećanja javnih rashoda i transfernih davanja u cilju povećanja agregatne potražnje te uspostavljanja privredne ravnoteže na višoj razini.²

Značajno je napomenuti da pri primjeni ekspanzivne fiskalne politike može doći do velikih budžetskih deficita, pa se pojačani javni rashodi, uz

¹ H. Konjodžić: Fiskalna znanost, Logos, Split, 2000., str. 299.

² K. Bogoev: Fiskalna politika, Skopje 1964., str. 56.

smanjenje poreza najčešće deficitno financiraju. Ove budžetske deficite bi trebalo, u pravilu, pokriti budžetskim suficitima ostvarenim u vrijeme prosperiteta i inflacije, tj. kad se vodi restriktivna fiskalna politika. Stabilizacijska fiskalna politika zahtijeva, dakle, deficitno financiranje u vrijeme depresije, a u vrijeme prosperiteta i inflacije ostvarivanje budžetskog suficita. Ovi budžetski suficiti bi se smjeli koristiti samo za pokriće budžetskih deficita u vrijeme depresije, u protivnom bi mogli prouzročiti velike inflatorne učinke.

2. Gospodarska i turistička kretanja u Hrvatskoj

Economic and tourist trends in Croatia

Veliki broj poreza, doprinosa, parafiskaliteta, proračunskih rashoda, budžeta, financijskih planova, financijskih programa i drugih instrumenata fiskalne politike, kao i vrlo visoki udio javnih rashoda u nacionalnom dohotku zemlje, omogućuju i osiguravaju da se u hrvatskom tržišnogospodarstvenom sustavu mogu koristiti s uspjehom instrumenti fiskalnog reguliranja. No, kako bismo uspješno utvrdili mogućnost korištenja fiskalnih instrumenata u Republici Hrvatskoj, analizirat ćemo relevantne pokazatelje hrvatskog gospodarstva u dvije razvojne faze i to za razdoblje od proglašenja samostalnosti, tj. od 1991. pa do 1995. godine i za razdoblje potpunog oslobođenja zemlje, tj. od 1995. pa do danas. Analizirajući u svezi s rečenim pokazatelje prikazane u tablici br. 1, može se opaziti da se gospodarsko stanje u Hrvatskoj, za prvo razvojno razdoblje, neprekidno pogoršavalo. Gotovo ni jedan globalni pokazatelj u postnezavisnom razdoblju nije počeo pokazivati znakove trendnog poboljšanja, osim inflatornih kretanja i stanja u deviznim rezervama. Razloge ovako negativnih kretanja treba tražiti u činjenici da je Hrvatska bila "de facto" u ratu, da joj je skoro trećina teritorija bila okupirana, da je pretrpjela goleme izravne štete od preko 20 mlrd dolara, da joj je prometni sustav bio prepolovljen, da joj je gospodarstvo iznadprosječno osjetljivo na rat, primjerice turizam,³ te da je bilo i velikih subjektivnih propusta tijekom pretvorbe hrvatskog gospodarstva iz socijalističko-samoupravnog sustava u kapital-tržišni proizvodni način gospodarenja.

U drugom razvojnom razdoblju od 1995. pa do danas, tj. od trenutka gospodarske reforme a i od uspješno obavljene vojno-redarstvene akcije "Bljesak" i "Oluja", te stjecanja kontrole nad cijelim hrvatskim državnim teritorijem, gospodarski razvitak Hrvatske bilježi nešto povoljnija kretanja – vidjeti tablicu br. 1 i sliku broj 2.

Promatrajući prikazane pokazatelje opaža se kako je hrvatsko gospodarstvo, u razdoblju 1994.-1998. godine, ostvarilo prosječni godišnji rast iznad 6%. Takove visoke stope realnog rasta ostvarene su

u uvjetima stabilnog kretanja cijena i tečaja, rasta životnog standarda i značajnog rasta štednje. No, u 1998. godini gospodarski razvitak Hrvatske uveliko opada, da bi se već u 1999. i 2000. godini zabilježili i izvjesni trendovi nove stagnacije.

Nasuprot općegospodarskih kretanja, turizam, ta vitalna grana hrvatskog juga, mjereno brojem noćenja turista pokazuje neprekidan rast od 1996. godine. U 1996. godini je porast broja noćenja iznosio 66,5%, u 1997. godini 41,3%, dok je u 1998. godini zabilježen porast od tek 3,2%. Broj turista od 5,4 milijuna veći je za 4,7% u odnosu na prošlu godinu, iz čega proizlazi prosječno 6 noćenja po turistu. Međutim, ova kvantitativna mjera ne odražava pravi doprinos ukupnoj dodanoj vrijednosti ovog sektora. Jedan od mogućih vrijednosnih pokazatelja je kretanje deviznog priljeva od turističkih usluga koji je u 1996. godini bio 49,1% viši nego u 1995. godini – bruto prihodi od turizma iznosili su 2,01 milijardi USD. U 1997. godini ostvarena je stopa rasta prihoda od turizma od 25,6% dok je taj rast u 1998. godini iznosio 7,8%, a ukupni prihodi od turizma dosegli iznos od 2,73 milijardi USD. Tendencije rasta se nastavljaju i 1999., 2000., a posebice 2001. godine s preko 40 milijuna noćenja.

Najčešći gosti na hrvatskoj obali su i dalje turisti iz Austrije, Njemačke, Italije, Češke Republike, Slovenije i BiH. Na interes turista za hrvatskom obalom uvelike utječe i njihova percepcija o političkom riziku u Hrvatskoj i političkim događanjima u zemljama s kojima graniči, pa i s političkim kretanjima u svijetu – rat na Bliskom Istoku, sukobi u Afganistanu i sl.

3. Mogućnost uporabe fiskalnih instrumenata u podupiranju hrvatskog turizma

Possibilities of using fiscal instruments for encouraging Croatian tourist economy

Prikazani gospodarsko turistički pokazatelji su nam nedvojbeno pokazali da se hrvatsko gospodarstvo nalazi u depresivno-stagflatornom stadiju, pa se sasvim ispravno zapitati što bi Hrvatska vlada na polju fiskalne politike trebala učiniti da se zemlja izvuče iz tako lošeg gospodarstvenog stanja. Mišljenja sam da bi se u oblasti fiskalne politike trebale poduzeti sljedeće mjere:

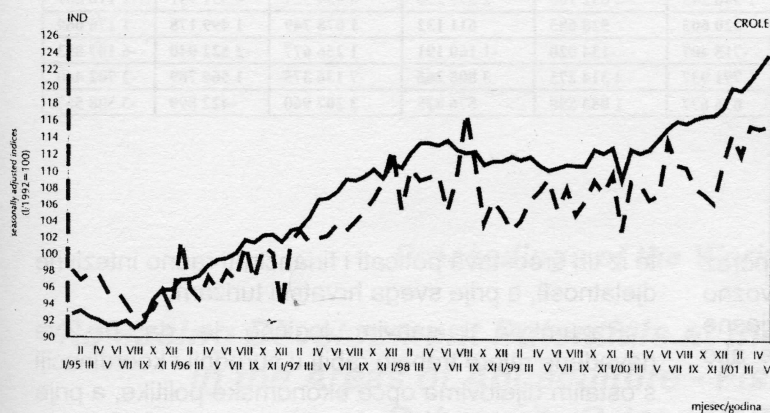
1. trebalo bi se odreći neracionalno-potrošački vođene fiskalne politike i prijeći na ekspanzivno-antidepresivne mjere, te u tom kontekstu prihode budžetskih proračuna svesti na znatno nižu razinu, jer je neshvatljivo, a ekonomski neizdrživo i dugoročno vrlo štetno da javni rashodi u nas obuhvaćaju (zajedno sa socijalnim izdvajanjima) skoro 60% neto društvenog proizvoda.

³ M. Crkvenac: Hrvatsko gospodarstvo, RiF br. 2/94., str. 141.

Tablica 1. Osnovni makroekonomski indikator hrvatskog gospodarstva
Table 1. Basic Macroeconomic Indicators for the Croatian Economy)

	1993.	1994.	1995.	1996.	1997.	1998.	1999.	2000.
Površina (u km ²)	56.538	56.538	56.538	56.538	56.538	56.538	56.538	56.538
BDP (u mil. USD, tekuće cijene)	10.903	14.585	18.811	19.872	20.101	21.752	20.176	19.030
BDP – godišnje stope promjene (u %, stalne cijene)	-8,0	5,9	6,8	5,9	6,8	2,5	-0,4	3,8
BDP po stanovniku (u USD)	2.349	3.137	4.029	4.422	4.398	4.833	-	-
Stopa inflacije (u %, na kraju razdoblja)	1.149,7	-3,0	3,7	3,4	3,8	5,4	4,4	7,4
Broj stanovnika (u mil.)	4,6	4,6	4,7	4,5	4,6	4,5	-	-
Izvoz robe i usluga (u % BDP-a)	56,8	48,8	37,7	39,5	40,9	39,4	40,0	45,5
Uvoz robe i usluga (u % BDP-a)	53,1	45,6	49,5	50,1	56,8	49,0	48,1	50,6
Tekući račun platne bilance (u % BDP-a)	5,6	5,7	-7,7	-5,8	-11,6	-7,1	-7,3	-2,8
Inozemni dug (u mil. USD, na kraju razdoblja)	2.638	3.020	3.809	5.308	7.452	9.586	9.872	10.798
Inozemni dug (u % BDP-a)	24,2	20,7	20,2	26,7	37,1	44,1	48,8	57,0
Inozemni dug (u % izvoza robe i usluga)	42,6	42,4	53,7	67,7	90,7	111,9	121,4	125,3
Ukupna otpлата inozemnog duga (u % izvoza robe i usluga)	6,6	4,3	6,4	9,3	13,8	19,4	29,3	29,9
Bruto međunarodne pričuve HNB-a (u mil. USD, na kraju razdoblja)	616	1.405	1.895	2.314	2.539	2.816	3.025	3.525
Bruto međunarodne pričuve HNB-a (u mjesecima uvoza robe i usluga, na kraju razdoblja) u mlrd. USD	1,3	2,5	2,4	2,8	2,7	3,2	3,7	4,4
Devizni tečaj za 31. prosinac (HRK : 1 USD)	6,5619	5,6287	5,3161	5,5396	6,3031	6,2475	7,6477	8,1553
Prosječni devizni tečaj (HRK : 1 USD)	3,5774	5,9953	5,2300	5,4338	6,1571	6,3623	7,1124	8,2768

Izvor: Državni zavod za statistiku i Hrvatska narodna banka

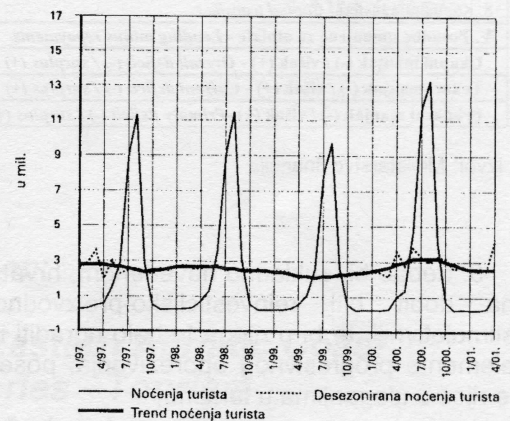

Izvor: Državni zavod za statistiku

Slika 2. Crolel i industrijska proizvodnja
Figure 2. Crolel and industrial production

2. drugo, trebalo bi budžetsko-proračunske javne rashode preusmjeriti za potrebe gospodarskog razvoja. Neshvatljivo je da se svega 15-18% javnih izdataka državnog proračuna izdvaja za intervencije u gospodarstvu, prvenstveno za namirenje gubitaka, usprkos činjenici da su gotovo sva velika poduzeća u državnom vlasništvu;

3. treće, trebalo bi neracionalne i neproduktivne državne rashode uvelike smanjiti. To se, prije svega, odnosi na goleme i često rasipničke funkcionalne troškove, plaće u administraciji, te materijalne troškove organa zajedno. Trebalo bi razmisliti i o rashodima za reprezentaciju u zemlji te o izdacima zastupništava u inozemstvu, a i o nepotrebnim i

Slika 3: Broj noćenja turista
Figure 3. Total of overnights

glomaznim dijelovima državne i paradržavne administracije. Na račun toga bi se mogli uvećati rashodi za potrebe obrazovanja, zdravstva i ekonomske infrastrukture;

4. trebalo bi postojeći sustav hrvatskih poreza dobro proučiti, te temeljito reformulirati u smislu veće ekonomske, financijske i socijalno-političke učinkovitosti. Tako bi, po mom mišljenju, porez na dohodak trebao biti znatno progresivnije normiran, s većim razrednim skalama, u njega bi se trebali uključiti i prihodi po kapital-fundiranoj osnovi, a trebala bi se uvesti i veća porezna oslobođenja za uzdržavane članove domaćinstva, i sl;

Tablica br. 2: Rashodi državnog proračuna
Table 2. Budget expenses

(000 HRK)	1995.	1996.	1997.	1998.	1999.	2000.
I. Ukupni rashodi i posudbe (II + V) umanjene za otplate <i>Total expenditures and lending minus repayments</i>	28 696 186	31 501 501	35 006 314	42 551 916	48 878 764	50 743 526
II. Ukupni rashodi (III + IV) / Total expenditures	28 475 583	30 972 816	34 395 182	41 473 167	47 379 586	49 567 457
III. Tekući rashodi (1+2+3+4) / Current expenditures	25 495 182	25 930 068	29 579 721	34 883 026	38 476 084	44 237 397
1. Plaće i doprinosi poslodavaca / <i>Wages and employer contributions</i>	10 109 720	10 331 594	11 039 876	13 030 296	14 695 014	15 573 690
2. Ostale kupovine dobara i usluga <i>Other purchases of goods and services</i>	10 624 809	9 291 513	9 223 449	9 618 416	7 395 844	8 750 594
3. Plaćanje kamata (3.1. + 3.2.) / <i>Interest payments</i>	1 392 084	1 217 618	1 737 016	1 951 283	2 099 141	2 599 286
3.1. Domaće / <i>Domestic</i>	911 473	949 879	775 007	917 305	933 117	945 130
3.2. Strane / <i>Foreign</i>	480 611	267 739	962 009	1 033 978	1 166 024	1 654 156
4. Subvencije i ostali tekući transferi (4.1.+ 4.2.) <i>Subsidies and other current transfers</i>	3 368 569	5 089 343	7 579 380	10 283 031	14 286 085	17 313 827
4.1. Subvencije / <i>Subsidies</i>	1 809 780	2 076 847	2 307 071	3 274 689	3 418 897	3 802 763
4.2. Transferi (4.2.1. + ... + 4.2.4.) / <i>transfers</i>	1 558 789	3 012 496	5 272 309	7 008 342	10 867 188	13 511 064
4.2.1. Transferi ostalim razinama države <i>Transfers to other levels of Governm.</i>	842 135	1 933 068	4 041 503	5 733 307	8 458 296	11 679 017
4.2.2. Transferi neprofitnim institucijama <i>Transfers to non-profit institutions</i>	216 148	275 224	314 696	355 667	422 470	432 691
4.2.3. Transferi stanovništvu / <i>Transfers to households</i>	477 387	774 412	878 006	889 161	1 340 618	948 856
4.2.4. Transferi prema inozemstvu / <i>Transfers abroad</i>	23 119	29 792	38 104	30207	645 804	450 500
IV. Kapitalni rashodi (5. + ... + 8.) / Capital expenditures	2 980 401	5 042 748	4 815 461	6 590 141	8 903 502	5 330 060
5. Nabavka fiksnih kapitalnih sredstava <i>Acquisition of fixed capital assets</i>	1 634 158	2 216 434	1 977 534	2 765 081	4 093 290	2 705 316
6. Kupovina zaliha / <i>Purchases of stocks</i>	0	0	0	0	0	0
7. Kupovina zemljišta i nemater. imovine <i>Purchases of land and intangible assets</i>	0	194 214	238 691	287 741	278 271	514 144
8. Kapitalni transferi / <i>Capital transfers</i>	1 346 243	2 632 100	2 599 236	3 454 524	4 531 941	2 110 601
V. Posudbe umanjene za otplate - Lending minus repayments	220 603	528 685	611 132	1 078 749	1 499 178	1 176 069
Ukupni manjak (-) / višak (+) - Overall deficit (-) / surplus (+)	-715 407	-134 020	-1 160 191	1 256 677	-2 522 040	-6 107 853
Tekući manjak (-) / višak (+) - Current deficit (-) / surplus (+)	1 791 937	4 314 275	3 805 265	7 136 375	1 569 789	-2 702 440
Primarni manjak (-) / višak (+) - Primary deficit (-) / surplus (+)	676 677	1 083 598	576 825	3 207 960	-422 899	-3 508 567

Izvor: Ministarstvo financija

5. trebao bi, sukladno navedenom, hrvatski porez na dobit biti reinvesticijsko-proizvodno-izvozno stimulativniji, te bi u njega trebalo ugraditi i izvjesne elemente progresivnog oporezivanja, posebice ako je riječ o ulaganjima u turizmu;

6. trebalo bi hrvatske poreze na potrošnju, koristeći se većim brojem tarifnih stavova i poreznih oslobođenja, učiniti znatno pravednijim i psihološki podnošljivijim. To se posebice odnosi na Porez na dodanu vrijednost koji bi, držim, trebalo ukinuti za hrvatski turizam, posebice ako se zna da on ima pretežito platno-bilančno-izvoznu osobitost.;

7. trebalo bi biti pri korištenju inozemne akumulacije, tj. izvanfiskalnih prihoda, posebno oprezan i dugoročno taktičan, jer je naša zemlja već u naslijeđe primila ogromne vanjske, a i unutrašnje dugove. Stoga ove izvanfiskalne prihode treba krajnje racionalno i produktivno koristiti. Nužno ih je zato upotrebljavati za razvojne privredne poduhvate, tj. da dopune državne resurse i podignu stopu formiranja kapitala, a ne da služe za razne oblike neproduktivne i rasipničke potrošnje;⁴

8. trebalo bi prihode od hrvatske privatizacije inkorporirati u Hrvatsku banku za obnovu i razvitak

te iz tih sredstava poticati i financirati radno intezivne djelatnosti, a prije svega hrvatski turizam.

Razumljivo i sasvim logično je da bi sve navedene mjere trebalo rabiti u suradnji i koordinaciji s ostalim dijelovima opće ekonomske politike, a prije svega novčanične, posebice ako se zna da fiskalna politika, ako je sama i izolirana ne daje niti pak može dati zadovoljavajuće učinke.

Literatura/References

- [1] E.F. Brigram: Financial Management, Chicago, 1991.
- [2] H. Konjhodžić: Fiskalna znanost, Logos, Split, 2000.
- [3] N. Nikolić: Počela javnih financija, Ekonomski fakultet Split, 1999.
- [4] F. Pernek: Javne financije i financijsko pravo, UNIVERZA-Maribor, 1994.
- [5] M. Shackleton: Financing the European Community, Pinter, London, 1996.
- [6] I. Stein: Lehrbuch der Finanzwissenschaft, Leipzig, 1985.
- [7] Ž. Šantić: Hrvatski podsustav posrednih poreza, Ekonomski fakultet Mostar, 1999.

Rukopis primljen: 19.10.2001.

⁴ H. Konjhodžić: op. cit., str. 320.